

Svazem čs. výtvarných umělců a Městským národním výborem v Liberci. Cílem tohoto pracovního shromáždění bylo vyřešit středisko pro využití volného času mládeže ve vymezeném areálu přímo sousedícím s vlastním centrem města. Pozoruhodná na této akci byla týmová práce architektů, výtvarných umělců a pracovníků společenských věd — sociologů, psychologů i filosofů. Tato forma spolupráce na konkrétním úkolu, u nás zatím nová, byla v našich podmínkách realizována poprvé, a to dokonce za mezinárodní účasti (kromě pěti našich kolektivů účastnily se i skupiny zahraniční — francouzská, anglická a polská) a za velkorysé podpory pracovníků národního výboru.

Nešlo o architektonickou soutěž v pravém slova smyslu, i když výsledky byly hodnoceny porotou, složenou z porotců, jejichž pracovní a odborné zaměření odpovídalo složení týmů. Jako odměny byly stanoveny stipendijní zájezdy: pro československé účastníky do zahraničí a pro zahraniční účastníky do ČSSR.

Práce v týmech se účastnili pracovníci sociologické skupiny Kabinetu teorie architektury a tvorby životního prostředí ČSAV (M. Gottlieb, M. Maršálková a M. Todlová), členem poroty byla B. Filipcová ze Sociologického ústavu ČSAV, vedoucí oddělení sociologie volného času.

Pracovní skupiny libereckého symposia obdržely kromě podkladů nutných pro řešení podobného úkolu a běžných při architektonických soutěžích také výsledky sociologické sondy o využití volného času mládeže v Liberci, provedené pro tento účel. Na druhé straně však postrádaly podrobnější rozbor demografické, ekologické i sociologické, které by byly provedeny v předstihu před vlastní prací na daném úkolu a které by byly mohly přispět k mnohem konkrétnějšímu vyznění výsledků.

Samotný úkol nebyl snadný: při řešení bylo nutno konfrontovat problematiku využití volného času mládeže, pohybující se u nás dosud vlastně v obecné poloze, s konkrétními, zcela specifickými podmínkami města a daného areálu. Před účastníky symposia — a pak i před porotou — vyvstala řada otázek, z nichž lze jmenovat např. tyto: jakou náplň dát centru využití volného času mládeže ve městě s tak jedinečnými možnostmi rekreace v blízkém okolí, zda vůbec soustřeďovat možnosti využití volného času mládeže na jedno místo, zda možno vyloučit z těchto příležitostí ostatní věkové skupiny obyvatelstva, zda je účelné takové centrum umístit v těsném sousedství celoměstského centra, apod. apod.

Nutno přiznat, že jednotlivé pracovní skupiny podaly řešení značně samostatně, někdy i s polemickým vyzněním k původnímu dosti volně postavenému úkolu.

V Sociologickém časopise nepůjde jistě o podrobný popis a zhodnocení pracovních výsledků, byť zajímavých a v mnohém znamenajících přínos, zejména nekonvenčním přístupem k řešení úkolu, a to jak v grafické, tak i v textové části. Bude tu spíše na

místě zdůraznit, že tato akce byla příležitostí zamyslet se nad otázkami spolupráce sociologů a architektů i urbanistů u nás za současného stavu sociologie a dosavadní poměrně malé vzájemné informovanosti o pracovních metodách a o rozsahu i možných formách spolupráce. Ačkoliv o nutnosti spolupráce se již nepochybuje, existuje u nás v této oblasti ještě hodně nejasností. Zato v řadě zemí se některé formy spolupráce ustálily a mají již pevnou tradici. V tomto smyslu příklad znamenitého rozhledu v oblasti sociologie volného času a sociologie města prokázali např. i při této příležitosti mladí architekti francouzští, opírající se důkladnou znalost myšlenek prof. J. Duma-zediera (který při své návštěvě v ČSSR shlédl výstavku prací účastníků symposia) a architekti polští, kteří v textové části podali promyšlený a vědecky fundovaný návrh metody pro analýzu využití volného času a model programu centra volného času.

Libereckou akci je nutno přivítat nejen jako impuls k prohloubenější a systematické spolupráci sociologů, architektů a urbanistů, ale též jako projev zcela mimořádného pochopení důležitosti takové spolupráce se strany městského národního výboru v Liberci, který tím dal dobrý příklad ostatním.

Eva Librová

Z činnosti Čs. sociologické společnosti

ZPRÁVA O ÚČASTI ČSL. SOCIOLOGŮ NA 6. SVĚTOVÉM SOCIOLOGICKÉM KONGRESU V EVIANU

Ve dnech 4. až 11. 9. 1966 se konal v Evianu (Francie) 6. světový sociologický kongres, jehož se účastnilo přes 2000 delegátů z různých zemí světa. Výbor Čs. sociologické společnosti dlouho před konáním sjezdu usiloval o to, aby byla umožněna účast co největšího počtu našich sociologů. Dosáhli jsme nakonec toho, že kromě oficiální delegace se uskutečnil zájezd do Evianu s Čedokem. Na tento zájezd se přihlásil mnohem větší počet osob, než bylo možno přijmout. Proto výbor Čs. sociologické společnosti provedl výběr tak, aby s Čedokem jeli pokud možno ti sociologové, kteří by mohli na sjezdu aktivně vystoupit.

Světového sociologického kongresu v Evianu se účastnilo kolem padesáti československých sociologů.

Při tak velkém počtu účastníků z Československa nebylo pochopitelné možné přímo řídit nebo koordinovat činnost naší delegace, mimo jiné i proto, že českoslovenští sociologové bydleli na různých místech a účastnili se práce v nejrůznějších sekcích a pracovních skupinách. Při přípravě delegace jsme se však snažili, aby našimi delegáty byly obsazeny pokud možno všechny sekce a pracovní skupiny, což se vcelku podařilo. Rovněž nebylo možné při tak rozsáhlé delegaci mít přehled o činnosti jednotlivců a

eventuálně o jejich vystoupeních v sekci. Proto výbor Čs. sociologické společnosti rozeslal po návratu do Československa všem účastníkům kongresu formuláře, v nichž měli vyplnit především svoji účast v činnosti sekcí a některé další body, mimo jiné i návrhy k organizaci a přípravě 7. kongresu. Do dnešního dne vrátila vyplněný formulář více než polovina účastníků. Dá se předpokládat, že jsou to právě ti, kteří v pracovních skupinách a sekcích vystoupili, kteří byli nejaktivnější, a že tedy na základě jejich oznámení lze sestavit odpovídající zprávu.

Hlavní témata kongresu byla:

1. Jednota a různost v sociologii
2. Sociologie mezinárodních vztahů.

Těžiště kongresového jednání bylo v sekcích a pracovních skupinách, zaměřených k téměř všem závažným problémům soudobé sociologie. (Názvy některých sekcí a pracovních skupin: Ideologie a sociologie, Sociologie a etnologie, Objektivnost metod výzkumu, Ekonomie a sociologie, Nové národy, Kulturní nebo rasová napětí a mezinárodní vztahy, Pauperismus a mezinárodní vztahy, Sociální třídy a mezinárodní vztahy, Sociologie a mezinárodní organizace, Mezinárodní výzkumy volného času, Masové komunikace, Sociologie vědění, Sociologie práva, Sociologie výchovy, Sociologie rodiny, Sociologie medicíny, Sociologie politiky, Sociální psychiatrie, Sociologie náboženství, Stratifikace a sociální mobilita, Sociologie práce a organizace, Sociologie města.) Už tento neuplný výčet ukazuje, že jednání kongresu bylo velmi rozvětvené a nepřehledné.

Jedním ze základních aspektů kongresu se stala otázka vztahu marxistické a nemarxistické sociologie. Výrazně se projevil zájem západních sociologů o marxistickou sociologii, přičemž formy její kritiky byly daleko jemnější a zasvěcenější než v minulosti. Otevřené antimarxistické výpady byly naprosto výjimkou. Přítomní specialisté antikomunismu se omezovali na opatrné kuloární sondování.

Výraznou aktivní úlohu sehrály na kongresu relativně početné delegace ze socialistických zemí. Všechny se zúčastnily sjezdového jednání prakticky ve všech sekcích značným počtem písemných referátů i diskusních příspěvků. Celkový tón jejich vystoupení (a vlastně celé diskuse) byl ovlivněn zásadním přístupem vyjádřeným v příspěvku sovětského sociologa Konstantinova: *Ideologický boj jako forma hledání pravdy*.

Po kvalitativní stránce se ve vystoupení sociologů ze socialistických zemí projevil značný vzestup. Byla předložena řada referátů spojujících marxistický přístup s konkrétní analýzou soudobé společenské problematiky, popřípadě výsledků empirických výzkumů. Takovéto často velmi originální příspěvky se setkaly na kongresu se zájmem a s příznivou odezvou. Část diskusních příspěvků ze socialistických zemí však dosud obdržela opožděnost vývoje sociologie a jistou poplatnost schematickému způsobu myšlení.

Mezi sociology ze socialistických zemí patřili českoslovenští sociologové k neaktivnějším. Kolem patnácti československých sociologů se účastnilo písemné nebo ústní diskuse. Ani jedno vystoupení se nesetkalo s nezdarem, většina vyvolala pozornost a v některých případech živý zájem a dotazy, plodnou diskusi a spontánní pozitivní ohlas u zástupců socialistických zemí i u řady delegátů ostatních. Některé příspěvky československých sociologů budou uveřejněny ve sjezdových materiálech, což se stalo poprvé v historii československé sociologie. Kromě toho navázali českoslovenští sociologové řadu osobních kontaktů jak se sociology socialistických zemí, tak s pokrokovými sociology západními.

Nejzávažnější vystoupení československých sociologů: Irena Dubská — v sekci sociologie vědy přednesla příspěvek *Změny v postavení a úloze současné vědy*;

Miroslav Dismán — v sekci volného času přednesl příspěvek *Metodologické problémy výzkumu volného času v ČSSR*;

Jindřich Filippec — v sekci „Ecoles nationales et objectifs communs“ podal písemný příspěvek *Jednota a rozdílnost soudobé sociologie* a přednesl jeho stručný výťah.

Blanka Filipcová — v sekci „Volný čas a lidová kultura“ podala písemný příspěvek *Některé sociologické aspekty kulturního vývoje v ČSSR* a vystoupila v diskusi;

J. L. Fischer — podal písemný příspěvek v sekci „Objektivita výzkumných metod“;

Miloš Kaláb — Zd. Strmiska — podal písemný příspěvek v sekci „Národní školy a společné cíle“ *K některým otázkám marxistického pojetí sociologické teorie*, který pravděpodobně bude uveřejněn v materiálech sjezdu;

Jaroslav Klofáč — V. Tlustý — podal v sekci „Sociální stratifikace a mobilita“ písemný příspěvek *Problémy obecné teorie stratifikace a sociální struktury*, který dle příslibu vedoucího bude uveřejněn ve sjezdových materiálech;

Jaroslav Kohout — podal písemný příspěvek v sekci „Sociologie a ekonomika“ *Sociologie a řízení ekonomiky*;

Pavel Machonin — v sekci „Sociální stratifikace“ podal písemný příspěvek *Sociální struktura soudobé československé společnosti* a zároveň příspěvek nepřítomných na sjezdu soudruhů Petruska a Šafáře *Metodologické zásady projektu výzkumu sociální stratifikace a vertikální mobility v ČSSR*; příspěvky budou uveřejněny ve sjezdových materiálech;

Karel Morava — I. Pondělíček podal písemný příspěvek *Filmový hrdina v československé nové vlně* v sekci „Prostředky masové komunikace“ a vystoupili v diskusi;

Jiří Musil — vystoupil: 1. v sekci „Objektivita metod sociologického výzkumu“ s diskusním příspěvkem k referátu prof. McKinneye o typologii v sociálních vědách, 2. v sekci „Sociologie rodiny“ s diskusním příspěvkem o metodách mezinárodních kompa-

rací rodiny, 3. v sekci „Sociologie města“ s diskusním příspěvkem o ruralizaci měst v ČSSR a Polsku;

Ján Pašiak — podal v sekci „Sociologie práce“ písemný příspěvek *Niektoré aspekty sociologie práce v poľnohospodárskom podniku* a požádal o jeho uveřejnění;

Andrej Širácky — podal v sekci „Obraz člověka a volba hypotéz“ písemný příspěvek *Sociologie a vědy o člověku*;

Dragoslav Slejška — podal v sekci „Sociologie práce a organizací“ písemný příspěvek *Tendence k reverzibilitě faktorů identifikace pracovníků se závodem jako sociálním systémem*;

Jindřich Srovnal — ve skupině „Sociologie vědění“ vystoupil v diskusi k problematice racionalizace soukromého života a odklonu od tradičních historizujících disciplín, a dále k tématu „Věda a integrita lidské osobnosti“;

Ján Zemko — v sekci sociologie urbanismu podal písemný příspěvek *Sociologické problémy osídlenia na Slovensku*;

Bedřich Weiner — v sekci volného času vystoupil s diskusním příspěvkem a podal písemný příspěvek k otázce mezinárodního výzkumu „časového rozpočtu“.

V průběhu kongresu československá delegace udržovala pravidelné kontakty s delegací sovětskou a se zástupci ostatních socialistických zemí. Zúčastnila se příslušných porad a dodržovala dohodnuté závěry. Delegace socialistických zemí shodně upozorňovaly na nedostatečnou součinnost sociologů a požadavky intenzivnější spolupráci. Jednou z příležitostí ke zlepšení bude účast sociologů socialistických zemí na celostátní konferenci československých sociologů v listopadu 1966.

Československá delegace dala na kongresu k dispozici anglicky tištěnou brožuru, v níž J. Klofáč a P. Machonin podávají informaci o současném stavu naší sociologie. Brožura byla okamžitě rozebrána. Ukázalo se, že počet 200 kusů výtisků byl naprosto nedostačující. Podobně tomu bylo i s písemnými referáty, které naši sociologové dali k dispozici.

I. Dubská, M. Kaláb, J. Klofáč a Z. Strmiska se účastnili jednání plenární schůze Rady Mezinárodní sociologické asociace. Nejvýznamnějším bodem jednání rady byla jednomyslná volba polského sociologa J. Szczepańskiego předsedou Mezinárodní sociologické asociace. Je to i výraz uznání úlohy marxistické sociologie. Je rovněž pravděpodobné, že příští kongres se bude konat v socialistické zemi, pravděpodobně v Burharsku (Varna).

Delegáti se shodli na tom, že organizace mezinárodních sociologických kongresů má sestupnou tendenci a že stále rostoucí počet delegátů činí situaci na kongresu již zcela nepřehlednou.

Některé zkušenosti důležité pro přípravu na příští kongres:

1. Příprava účasti na světových sociologických kongresech by měla začít dříve. Především by mělo být dříve jasno, kdo se

kongresu určitě zúčastní, aby mohly být včas vypracovány, přeloženy a vytištěny příspěvky našich delegátů.

2. V rozpočtu ČSAV i dalších institucí by se mělo předem počítat s tím, že v určité době se kongres koná, aby pro příslušný rok byla zajištěna vyšší finanční úhrada. Naši delegáti ve srovnání s ostatními delegáty (i ze socialistických zemí) trpí nedostatkem finančních prostředků.

3. Větší pozornost by se měla věnovat především cizojazyčným publikacím a příspěvkům našich delegátů. Písemné příspěvky našich delegátů byly co do vnější úpravy nejubožejší: byly rozmnožovány na špatném papíru. Ostatní delegáti podávali příspěvky buď tištěné nebo rotaprintované, v jednotné úpravě a na velmi dobrém papíru. Bylo by dále třeba, abychom vydávali sociologická periodika v cizích jazycích (jak již činí většina socialistických zemí: SSSR, Polsko, Jugoslávie, Maďarsko, Rumunsko).

4. Větší pozornost bude třeba věnovat jazykové přípravě. Na kongresu v Evianu byly jednacími řeči angličtina a francouzština. Pouze na plenárním zasedání však bylo možno volit některý z těchto jazyků. Na jednání sekcí se vesměs hovořilo anglicky. Malá jazyková připravenost našich delegátů je pro nás velkým handicapem a při větší jazykové zručnosti by vystoupení našich delegátů jistě bylo ještě lepší. (Zcela jiná situace je například u polských sociologů, z nichž většina ztrávila delší dobu na stipendijních cestách v zahraničí a ovládá angličtinu.)

5. Je třeba finančně zajistit možnost koupě oficiálních publikací kongresu.

Informace o 6. světovém sociologickém kongresu byla vypracována na základě zpráv pro Vědecké kolegium filosofie a sociologie ČSAV.

* * *

Novou sezónu proto Čs. sociologická společnost zahájila 14. září t. r. informací D. Slejšky o 6. světovém sociologickém kongresu v Evianu. Slejška hovořil především o jednání sekce k otázkám sociologie práce.

16. září 1966 přednášel francouzský sociolog prof. A. Touraine na téma *Sociologie jednání*.

Pracovní schůzka sekce pro výzkum veřejného mínění se konala 20. září 1966. Na programu byl referát s. Ryšky *O výzkumu veřejného mínění v ČSSR k otázkám války, míru a ozbrojených sil* ze září 1965 a informace o činnosti Institutu veřejného mínění při redakci Komsomolské pravdy v Moskvě.

20. října 1966 byl zahájen třetí semestr semináře *Teorie a praxe sociologického výzkumu — matematická statistika*. Na programu jsou témata: 1. Měření a ukazatelé (Pravděpodobnost-základní pojmy. Rozložení četností.), 2. Měření a pozorování (Střední hodnoty), 3. Střední hodnoty a typy (Měření variability), 4. Variabilita společenských jevů (Statistické hypotézy — princip), 5. Principy vztahné analýzy (x^2 — závislost), 6. Problémy kauzality (Neparametrické techniky),

7. *Výzkum a budování teorie (Pořadová korelace, parametrické testy)*. Seminář vede V. Lamsér.

Sekce sociologie venkova se sešla 25. října 1966. Na schůzce referoval J. Tauber o cestě sociologů venkova do Anglie, Irska a Skotska. Dále se členové sekce zabývali přípravou referátů na I. sjezd čs. sociologů, který se koná od 22. do 25. listopadu 1966 ve Špindlerově Mlýně.

Společně s Ústavem marxismu-leninismu pro vysoké školy byla uspořádána přednáška prof. Talcotta Parsonse z Harvardské university v USA na téma *Trendy teoretické orientace v americké sociologii*.

Prof. Dieter Claessens z NSR, který byl hostem Čs. sociologické společnosti, přednášel 25. října 1966 na téma *Nové výsledky sociologie organizace*.

Alena Gabalová